

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

ЗМІСТ

Секція І

Вектори розвитку педагогічної науки: методологія, історичний і компаративний дискурс	9
Балацинова А. Д. Ігнатій Петрович Козачинський – член ради при попечителі київського навчального округу з управління фондушевеними справами	9
Барабус А.А ., Васюгіна Т. М. Структура громадянської компетентності особистості та підходи до її формування у педагогічній теорії і практиці	12
Бєляєв С. Б. Еволюція методологічних підходів у розробленні освітньо-професійних програм підготовки фахівців	15
Борисенко Н. О. Нове і традиційне у вихованні майбутнього вчителя	19
Го Іцзян Тенденції модернізації музично-педагогічної освіти в сучасному Китаї	22
Завгородня Т. К. Персоналістичний дискурс історико-педагогічних досліджень	25
Золотухіна С. Т. Єдність навчання і виховання – умова формування особистості фахівця	28
Князян М. О., Князян Р. Х. Теоретичні засади інноватизації загальної середньої освіти в Польщі	32
Кузнецова О. Ю., Троцько А. В., Штефан Л. А. Мета, завдання та функції театральної педагогіки як науки	35
Лупаренко С. Є. Дитинство та розвиток дитини з точки зору різних наукових підходів і теорій	39
Малихін О. В., Арістова Н. О. Актуальні питання післядипломної освіти вчителів в умовах непрогнозованих впливів (пандемія COVID-19): трансформація людських цінностей	42
Мельник В. А., Васильєва О. А. Теоретичний аналіз наукових позицій про пізнавальну самостійність дітей	45
Пісоцька М. Е., Кадашевич К. О. Індивідуалізація навчання учнів класичній хореографії у середніх спеціальних навчальних закладах України: історико-педагогічний аспект	48
Тарарак О. В., Тарарак М. Ю. Формування художньо-естетичної культури особистості в системі освіти Німеччини	51

НОВЕ І ТРАДИЦІЙНЕ У ВИХОВАННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Борисенко Н. О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

У публікації автор порушив проблему поєднання традиції і нового у виховній роботі закладу вищої педагогічної освіти. Автор зробив наголос на тому, що для сучасних програм виховання актуально дотримуватися екзистенційного підходу. Цілі і зміст виховної роботи майбутніх педагогів доцільно спрямувати на формування компетентності критичного і креативного мислення, когнітивної гнучкості. Автор виокремив виховний потенціал ефекту присутності харизматичного викладача – вихователя.

Ключові слова: виховання, здобувач, особистість, педагог, перспектива, якість освіти.

In the publication, the author raised the issue of combining tradition and new in the educational work of the institution of higher pedagogical education. The author emphasized that for modern education programs it is important to follow an existential approach. The goals and content of educational work of future teachers should be aimed at forming the competence of critical and creative thinking, cognitive flexibility. The author singled out the educational potential of the effect of the presence of a charismatic teacher - educator.

Key words: education, applicant, personality, teacher, perspective, quality of education.

Сучасні виклики глобалізації й інформатизації освітянської спільноти зумовили певне відчуження людини від практичного універсуму національної виховної традиції, унаслідок чого відбувається спотворення і підміна ціннісних орієнтирів суспільного і особистого життя. Необхідність пошуку шляхів синтезу новацій і традиції обумовлює звернення до проблеми відтворення духовно і фізично здорового молодого покоління на основі кращих вітчизняних виховних практик.

Ретельні педагогічні спостереження свідчать про те, що затребуваним на часі є завдання забезпечення високої якості освіти [1], узгодження відповідних виховних практик. Цим актуалізовано потребу розробки освітніх і програм виховної роботи закладів освіти. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди поляризує пласт виховної роботи в контексті екзистенційного підходу. Це означає, що в реалізації виховних завдань усіх освітніх програм і проєктів визначено орієнтир на бінарність, поєднання педагогічного впливу та його рефлексивного втілення в самовихованні особистості здобувача. Основною ідеєю в межах цього підходу, за твердженням дослідників проблем виховання М. Култаєвої [2], В. Ворожбіт-Горбатюк [3], є виділення мети виховання людини, здатної прожити життя на основі зробленого екзистенційного вибору, із динамічним духовним зростанням і самореалізацією за особистісно значимими моральними орієнтирами. Ідеться про індивідуальну

траєкторію життя особистості – здобувача, майбутнього педагога, свідомий вибір системи активної життєвої позиції громадянина, змісту і видів діяльності.

Реалізувати програму виховної роботи за екзистенційним підходом означає неутилітарність (спрямованість на «веселіє сердечне» за Г. Сковородою [4], усвідомлене відчуття потреби в красі, мудрості як самоцінних, велика міра творчості, свободи у творчій діяльності, спрямованої на створення власного духовного світу, здатність до рефлексії.

Ми орієнтуємося на узгодженість ціннісних установок та пізнавальних компонентів у діях освітян, урядовців та здобувачів освіти. Це сприятиме осмисленню традиції та використанню новацій виховних практик.

Сучасна виховна робота, особливо в умовах дистанціювання, взаємодії, опосередкованої ІКТ, особливо значима системністю, адаптацією до динамічних контраверсійних змін суспільного розвитку, соціалізуючим ефектом. Майбутній вихователь, педагог має оволодіти компетентністю критичного і креативного мислення, навичками когнітивної гнучкості. Освітнє середовище закладу освіти може стати середовищем виявлення індивідуальних здібностей кожного здобувача. Власне, саме освіта має стати інструментом освітньо-пізнавального спілкування, формування когнітивної гнучкості в інформаційному обміні, продуктивного ділового і професійного обміну, творення атмосфери психологічного комфорту в закладі освіти, у тому числі й медійному просторі, опосередкованому соціальними мережами тощо.

Виразно сучасні тренди у виховній роботі можна прослідкувати на прикладі інформаційних ресурсів. Офіційні сторінки, веб-ресурси нашого університету [5] демонструють розуміння педагогами того факту, що здобувачі, випускники, абітурієнти та їхні батьки – паритетні учасники творення середовища продуктивної творчості і академічної культури в закладі вищої педагогічної освіти. Виховна робота втратила статичність, однотипна підготовка заходів, оздоблення і відзнаки відповідно до календаря свят, конкурси і тематичні заходи втрачають пріоритети. Виховна робота в закладі вищої педагогічної освіти має ґрунтуватися на трендових нині позиціях:

- акцент у цілях на виявлення і розвиток унікальних здібностей здобувача, виховання в нього персонально значимих якостей, заявлених в освітніх програмах відповідних галузей знань;
- врахування в плануванні і реалізації програми виховної роботи закладу освіти місії цього закладу, вподобання й побажання зацікавлених осіб (спосіб презентування, організація освітнього середовища, використання допоміжних ресурсів тощо),
- у змістовій частині програм виховної роботи – пріоритет на розвиток креативних здатностей і когнітивної гнучкості, популяризацію ідей, які єднають націю.

Адже майбутній вчитель – активний носій свідомого громадянства. Відхід від шаблонів у тематиці і формах заходів, відмова від муштри під час репетицій – орієнтир сучасних виховних ініціатив.

Значущим вважаємо: використання ефекту присутності у виховному процесі, за І. Бехом [6]. Категорія присутності – це форма таких взаємин, коли

педагог впливає на вихованця своєю сутністю, світоглядними духовними надбаннями. Бути присутнім — означає проявляти цілковиту сконцентрованість своїх сутнісних сил і спрямувати їх на вихованця. Це вимагає відповідного ставлення, контакту із здобувачем. Особливо значним став ефект духовної присутності, близькості викладачів і здобувачів під час провадження карантинних заходів у березні – травні 2020 року, коли кожен відчув соціальне відчуження, страх. Погоджуємося з дослідницею феномену особистості під час подолання кризи, спричиненої суворими карантинними заходами, Т. Хомуленко [7], що ситуація присутності можлива за умови, коли вихователь – персона з твердими духовно-моральними константами.

Аналіз результатів і продукування виховної роботи нашого університету є базисом професійної орієнтації, а саме: для створення ситуацій виховуючого навчання в дії. На наше глибоке переконання, на часі система перспективних ліній за А. Макаренком [8], а саме: близька перспектива «завтрашньої радості», середня перспектива, віддалена в очевидних часових параметрах, потребує спільності усіх учасників педагогічного колективу і здобувачів, далека перспектива. Відмітимо тут, що А. Макаренко варіантом далекої перспективи бачив виховання почуття вдячності і ретрансляцію цього почуття через участь випускників у житті закладу освіти після завершення освіти. Вмотивувати випускників до активностей в професійних і академічних спільнотах закладу вищої педагогічної освіти, навчити вдячності тому, хто сприяв становленню профі – зміст виховної роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Список використаних джерел

1. Приходько В. М. Парадигми моніторингу якості освіти і педагогічного процесу: (У запитаннях і відповідях). Запоріжжя, 2010. 215 с.
2. Култаєва М. Д. Г. С. Сковорода, М. В. Гоголь і Й. В. Гете у проблемному полі філософії виховання та сучасного людинознавства. *Під знаком Григорія Сковороди : зоряний час української культури : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Полілог культур: Сковорода, Гоголь, Гете»*, Харків, 6–7 груд. 2019 р. Харків : ХНПУ, 2020. С. 3–4.
3. Ворожбіт-Горбатюк В. В., Борисенко Н. О. Конструктивне освітнє середовище у контексті сучасних новацій у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Теорія та методика навчання та виховання»*. Харків, 2017. Вип. 43. С. 5-15.
4. Сковорода Г. С. Світ ловив мене, та не впіймав. Х., 2006. 607 с.
5. Офіційна сторінка ХНПУ імені Г.С. Сковороди : <http://hnpu.edu.ua/uk>
6. Бех І. Д. Виховання особистості : Сходження до духовності. К., 2006. 272 с.
7. Хомуленко Т. COVID-19 в большем городе. Х., 2020. С. 2-4.
8. Макаренко А. С. Методика организации воспитательного процесса. Соч. в семи томах. Т.5. Изд. Акад. пед. наук РСФСР, М., 1958. С. 18-78.